

DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE: ENTRE ELS REPTES ECONÒMICS, SOCIALS I AMBIENTALS



Font: ONU

L'escenari global actual ha incorporat reptes i amenaces que juntament amb les noves dinàmiques econòmiques, socials i polítiques, així com els problemes ambientals que hi incideixen, requereixen un replantejament del desenvolupament internacional. Davant aquest context, el desafiament al qual ens enfrontem s'emmarca en com compatibilitzar el nostre desenvolupament amb la preservació dels ecosistemes i els sistemes socials.

Nacions Unides defineix el desenvolupament sostenible com “la satisfacció de les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per a satisfer les seves pròpies necessitats” a través de la dimensió econòmica, social i ambiental. Arran d'aquest marc conceptual,

l'Informe del Club de Roma (1972) va demostrar la necessitat de limitar el creixement per a mantenir la capacitat de càrrega de la biosfera i assegurar l'existència de recursos en la posteritat. Per a poder analitzar els reptes pendents per a assegurar aquest desenvolupament sostenible, és indispensable considerar l'abast de la petjada humana, que ha arribat a marcar una nova etapa geològica. Igual que l'Holocè o el Paleocè, l'Antropocè -terme encunyat per Paul Crutzen i Eugene Stoermer- s'ha establert com una nova etapa geològica caracteritzada per l'activitat humana. El concepte apunta a elements com les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, la pèrdua de biodiversitat, el consum massiu de plàstic o alumini, l'increment del nivell de la mar o les seqüeles de proves nuclears, tots presents des de mitjan segle XX.

Les manifestacions més crues de l'Antropocè han generat unes condicions irreversibles que fan incompatible el creixement capitalista il·limitat i la supervivència ambiental i humana. En la cerca de limitar aquest creixement salvatge s'increpen dues qüestions: el replantejament del model de producció i consum actual, i el reconeixement de les desigualtats Nord-Sud, que explota a un per a assegurar les necessitats de l'altre.

En primer lloc, és necessari incorporar els ODS a la resposta de com garantir el desenvolupament sostenible sota les dinàmiques exposades. Això es materialitza en l'Agenda 2030 i en concret amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, que assenteixin indicadors per a la coordinació i el seguiment en l'espai de Nacions Unides. Es parteix de reconèixer “desafiaments globals” que s'entrellacen entre ells (pobresa, igualtat de gènere, desigualtats, educació, producció responsable, etc.) i constitueixen la base del vincle entre seguretat i desenvolupament: buscar el desenvolupament social i sostenible comporta buscar la seguretat.

Així doncs, es recalca la dimensió mediambiental com a clau en el llaç entre les agendes de desenvolupament i les de seguretat. Com a qüestió que necessita de les dues agendes, ha suposat un replantejament per a ambdues, introduint conceptes com el de sostenibilitat. Aquest ha de ser recollit pel desenvolupament, perquè permet la satisfacció de necessitats del present, però també per la seguretat, perquè garanteix les capacitats de les generacions futures.

En 1987 es publica l'Informe Burtland en el marc de la Comissió Mundial sobre Medi Ambient i Desenvolupament, encarregat per l'Assemblea General de Nacions Unides. En ell s'esmentava per primera vegada el terme de desenvolupament sostenible com a principi rector per al desenvolupament internacional a llarg termini. Cinc anys després, en la Cimera de Rio, s'abordaria com operativitzar el concepte i integrar-lo en les polítiques mundials. Així, s'havia

materialitzat una idea que passaria a ser prioritat en l'activitat política mundial i que seria present en la Cimera Mundial del Desenvolupament Sostenible i la Cimera de la Terra, a més de constituir-se com a element transversal en els Objectius del Mil·lenni (2000) i Objectius de Desenvolupament Sostenible (2015) de Nacions Unides.

Després del seguiment en les diferents cimeres i reunions, es va consolidar la necessitat d'un enfocament que integrés les tres dimensions: viabilitat econòmica, equitat social i respecte mediambiental.

D'entrada, era necessari qüestionar el model de producció salvatge i de creixement infinit que no tenia en compte la limitació de recursos ni la seva petjada ambiental. Les mateixes veus que van posar en dubte aquest plantejament, van suggerir altres índexs per a mesurar el creixement que no es limitessin a un pla econòmic, com era i és el PIB. Si bé és un mesurador necessari, també ho és l'esperança de vida, el nivell educatiu i la renda per càpita. Això es va traduir en l'elaboració de l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) a les mans del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament, en el seu primer informe en 1990. El desenvolupament ja no era merament quantitatiu, afegia el progrés social i la qualitat de vida com a indicadors essencials.

Pel que fa a la dimensió social, s'evidencia una bretxa internacional en l'ús del medi ambient que encara es manté avui i que de fet condiona i obstaculitza les polítiques ambientals actuals. Es tracta de llançar llum sobre el que coneixem com a deute ecològic, per la qual els països en vies de desenvolupament sofreixen i paguen per unes emissions que no han estat explotades localment. Aquest deute ecològic implica que països del Sud Global breguin amb les seqüeles ambientals de l'activitat econòmica del Nord, d'una banda, alhora que se'ls imposen restriccions a les seves estratègies de desenvolupament que el Nord ja va dur a terme, encara que aquestes passessin pel creixement engegantit.

Finalment, incorporar la dimensió ecològica implica necessàriament una aproximació a l'economia circular o, almenys, un cert despreniment del model de consum actual. En la naturalesa, els cercles són tancats i no es produeixen residus fora d'aquest, ja que aquests tornen com a nou input. En la cerca d'acostar-nos en mesura del possible a aquest model, l'alternativa circular permet allargar la vida útil (mitjançant el manteniment, l'abolició de l'obsolescència programada, la reutilització o el reciclatge) traslladant els residus al principi de la cadena de producció. Així, es podria reduir l'ús de recursos, la pol·lució i les emissions de CO₂, trencant amb la fórmula d'“extreure, produir, malgastar”. La transformació digital i els canvis tecnològics seran imprescindibles per a aquesta transició.

Però queda de manifest que no es tracta d'elements estancs, perquè no existeix desenvolupament humà en paral·lel a la destrucció planetària, ni podem parlar d'esforços ambientals

sense tenir en compte als 900 milions de persones sota la fam i la inseguretats alimentària.

Si podem extreure una lliçó del debat mediambiental i els seus progressos en polítiques, aquesta és la integració d'aquestes tres dimensions com a elements indivisibles en una estratègia global. Considerar el sistema econòmic com a part dels sistemes naturals, i no al revés. Cal afegir transversalment les desigualtats socials, nacionals i internacionals a aquest canvi fonamental: atallar les arrels per tal d'invertir el model.

L'horitzó cap al desenvolupament sostenible cada vegada és més pròxim i les mesures urgeixen a (molt) curt termini. Ja en 1997, el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient albirava que el “progrés cap a un futur global sostenible és massa lent. Falta un sentit d'urgència, nacional i internacional, i els fons i la voluntat política són insuficients”.

Mar García Gálvez

Estudiant de Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament amb especialització en el Món Àrab a la Universitat Autònoma de Barcelona i en pràctiques a l'ANUE.

Fonts:

Asamblea General de las Naciones Unidas (1987). *Informe de la Comisión Mundial sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo*. http://www.ecominga.uqam.ca/PDF/BIBLIOGRAPHIE/GUIDE_LECTURE_1/CMMAD-Informe-Comision-Brundtland-sobre-Medio-Ambiente-Desarrollo.pdf

Artaraz, M. (2002). *Teoría de las tres dimensiones de desarrollo sostenible*. Revista Ecosistemas, no. 2. <https://www.revistaecosistemas.net/index.php/ecosistemas/article/view/614>

Colom, A. (1998). *El desarrollo sostenible y la educación para el desarrollo*. Revista interuniversitaria Pedagogía Social, no. 2, pp. 31-50. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2714232>

Ellen MacArthur Foundation. *Economía Circular*. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/es/fundacion-ellen-macarthur/la-fundacion>

García, J. (2015). *Desarrollo sostenible: origen, evolución y enfoques*. Documento de docencia no. 3, Ediciones Universidad Cooperativa de Colombia. <https://repository.ucc.edu.co/handle/20.500.12494/7738>

Jiménez, L. (2000). *Desarrollo sostenible: "engranando" la economía mundial con la ecología global*. Revista Medioambiente Canarias, no. 17. <https://mdc.ulpgc.es/utills/getfile/collection/macan/id/275/filename/256.pdf>

Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo (1990). *Informe de Desarrollo Humano*. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_1990_es_completo_nostats.pdf

Sanahuja, JA. (2014). *De los Objetivos del Milenio al desarrollo sostenible: Naciones Unidas y las metas globales post-2015*. Instituto Complutense de Estudios Internacionales. Anuario Ceipaz, pp. 49-83. <https://eprints.ucm.es/id/eprint/37357/>

Publicat per:



**Asociación para las
Naciones Unidas
en España**
United Nations Association of Spain

Vía Laietana, 51, entlo.3ª. 08003 Barcelona
Tels.: 93 301 39 90 – (31 98) Fax: 93 317 57 68
e-mail: info@anue.org

Amb el suport de:



**Generalitat
de Catalunya**

* La Revista de l'ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.